

Hjälpreda som visar rätt väg i språket

BOK

VART ÄR VART PÅ VÄG?

Författare: Siv Strömquist

Förlag: Norstedts

För sex år sedan utarbetade dåvarande Svenska språknämnden en handbok i Språkriktighetsfrågor, som man mycket riktigt kallade för *Språkriktighetsboken*. Därmed kunde vi lägga Erik Wellanders gamla klassiker *Riktig svenska* till handlingarna.

I sin nyutkomna bok om språkfrågor *Vart är vart på väg?* hänvisar docenten i nordiska språk Siv Strömquist ganska ofta till Språkriktighetsboken. Men där denna på ett objektivt sätt slår fast vad som är rätt, för Siv Strömquist en dialog med läsaren om vad som kan betraktas som korrekt. Och det är inte så konstigt, eftersom boken innehåller krönikor som under de senaste tio åren varit publicerade i Språkspalten i Svenska Dagbladet.

Texterna är samlade under tre huvudrubriker. Under den första "Vilka regler gäller?" finns många av de klassiska frågorna. Här menar författaren att det exempelvis är omöjligt att stoppa utvecklingen av vart i stället för var i talspråket, medan skillnaden bör upprätthållas i skriftspråket. "Vart bor du" bör alltså passera, vilket stämmer bra med uppfattningen i Språkriktighetsboken. Att innan används som preposition godkänns liksom "äldre än mig" för att nu nämna några av språkvårdens kapphästar. Som envis språkpolis kan jag inte annat än skrocka för tjust åt att de felaktiga formerna stipendie, gymnasie och studie tas upp. Författaren uppmärksammar också "märkvärdiseringsyndromet", att man förlänger ord i onödan. Exempel är målsättning i stället för mål och frågeställning i stället för fråga. Utrymme ägnas

även åt de så kallade -is-orden. Det senaste tillskottet är spädiss om små barn.

Bokens andra del har som rubrik "Tecken och typografi". Här får man i dataålderns tidevarv förutom om de sedvanliga skiljetecknen också läsa om tecken för indrag och blankrad. Att man enligt författaren bör vara försiktig med användningen av semikolon och parenteser kan jag inte annat än hålla med om. Siv Strömquist gör även ett ambitiöst försök att reda ut historien bakom at eller snabel-a och kommer fram till att @ är ett franskt skrivsätt för å belagt från 1700-talet.

Slutavsnittets rubrik är "Ord, ord, ord". Här tecknas bakgrunden till ett stort antal ord. Vad som tagits upp beror på frågor från Språkspaltens läsare, och ibland verkar urvalet något slumpartat. Ord som menföre och paralegal hör kanske inte till de vanligaste i vårt svenska ordförråd. Då är det betydligt intressantare att läsa om bakgrunden till ordspråk och talesätt som "slå sig för bröstet" och "skära alla över en kam". Att gamla ord kan få ny betydelse får också stort utrymme, och här nämns bland annat ordet sprita, som blev högaktuellt, när svininfluensan härjade som värst 2009. Naturligtvis kan Siv Strömquist inte komma förbi inflytandet från engelskan. Ett exempel är när en person skall tala om var han bor och säger "Jag lever i Göteborg".

I förordet nämner Siv Strömquist att krönikorna redigerats före bokpubliceringen. Ibland har uppdateringen missats. När författaren skriver att det bara är en tidsfråga, innan ordet tågstation hamnar i våra ordböcker, har hon uppenbarligen glömt att konsultera SAOL. Och visst kan man enligt samma ordlista skriva året-runtbostad utan bindestreck.

Ibland blir upprepningarna lite tjatiga liksom de ständiga hänvisningarna till läsare som hört av sig. Men boken är lättläst och bör locka alla som är intresserade av språkets utveckling.

ROLF BÅÅTH

Man måste lägga ifrån sig hjärnan för att kunna uppskatta Vrävarna, menar BT:s recensent.

FOTO MIKAEL R KARLSSON

Kladdigt, kult och riktigt roligt

KONSERT

VRÄVARNA + MÖGEL

Plats: Edge, Borås

Publik: ca 400

Bäst: När Vrävarna kör Älgjakt, som sannolikt är könsrockens poetiska höjdpunkt genom alla tider.

Sämst: Killen som stod på halvdis-tans och aggressivt knuffade de dansglada in mot scenen under Vrävarnas konsert.

Det var ökladdigt värre på Edge när runt 400 glada punkfans i olika åldrar dansade loss till två av Borås mest legendariska punkband. Båda banden har egentligen passerat bäst-före-datum för länge sedan men visade att ålder inte är detsamma som trötthet. De mer traditionella Mögel höll punkfanan högt med sina samhällskritiska texter och ösiga gladpunk. Vrävarna visade att Västsverige är den region där könsrocken har sitt starkaste fäste.

Trots att den musikaliska teknikaliteten ligger på en ganska amatörmässig nivå är Mögel verkligen SÅ punk. De skiter helt i att det svajar betänkligt på sina ställen. Bandet är i första hand på scen för att ha roligt. Symptomatiskt nog blir det bara riktigt tigt en gång under konserten. Det är när den gamla sångaren, "Bullen", gör ett gästspel. Då skärper även bandmedlemmarna till sig och hela Mögel hamnar plötsligt på en helt annan nivå.

Vrävarna då? Ja, vad skall man säga om ett band med titlar som Bögfest i bastun och Töm din pung i min Vröv och där publiken skanderar: "Kuken står!" innan ens konserten har börjat? För det första. Man måste lägga ifrån sig hjärnan för att uppskatta dem. Det går inte att ens närma sig en förståelse av den groteska humor Vrävarna representerar om man använder sig av några som helst intellektuella

verktyg. Antingen tycker man det här är roligt, bortom all form av politisk korrekthet, eller också gör man bäst i att avstå från att lyssna på dem. För det andra. Vrävarna har den tighet Mögel saknar. Här finns ett driv som skulle hålla även utan, tidelagen, rövarna och homofokuset.

För det tredje. Det här är kult. Huvuddelen av publiken, som består av postpubertala pojkar runt 30-40 år sjunger med i varenda textrad. För det fjärde. Jag har egentligen aldrig tyckt att det här med köns-humor varit roligt, men resignerar under kvällens gång. Det här var faktiskt riktigt kul, tänker jag medan jag hämtar ut jacka och hjärna i garderoben. Kanske inte någon himlastormande konsertupplevelse, men definitivt roligt. Och det räcker mer än väl för att hålla novembermörkret stänga en fredagskväll i Borås.

Gött jobbat punkjävlar.

MIKAEL R KARLSSON

Böcker är inne just nu. Som inredningsdetaljer. De ska helst vara många, tjocka och stora, skriver Rolf Haglund.

REFLEKTION

Sen länge utsätts vi för en smakdiktatur. Dagstidningar kläs ut till livsstilsmagasin. Designbladen blir allt elegantare. Vi behöver inte längre konst på väggarna, och snusbrun hemtrevnad i skinnfåtölj är helt ute. Allt ska vara dyrt och oengagerat smakfullt. TV-sofforna proppar oss fulla med idéer och egendomliga recept. Men snart är den tiden förbi, när vi nås av senaste trenden: böcker. Då är smakfusket slut.

Väggarna ska fyllas med bokhyllor från golv till tak. Men inte vilka böcker som helst utan praktvolymerna, stora och bildri-

Helt moderiktigt. FOTO SCANPIX

ka. Formatet gör att de måste trivas på varann. Ikea har anpassat sig och efter 32 år och 41 miljoner sålda Billy-bokhyllor ökat djupet från 28 till 39 cm.

Konst är tillbaka, men nu i konstböcker. Innemålaren Neo Rauchs monografi i 1 000 signerade ex är i affischformat, 33x44 cm, för 7 000 kronor.

Jultomten gläds över att vi ännu ej nåts av senaste kokboksbibeln, sex band, 21 kilo. Den kom ut i mars i USA, slutsåld direkt, men med nya upplagor. Författartrion är av nytt slag. Nathan Myhrvold var förr chefteknolog på Microsoft, Chris Young är matematiker och biokemist, Maxime Bilet kultur- och konstvetare med innekörgen Fat Duck i London. Pris 3 600.

Stiloraklet Karl Lagerfeld ger ut bibliofilböcker på förlaget LSD, i sig som vaneskapande droger. Hans egna bokhyllor ser ut som antikvariatet i Göteborg med travar från golv till tak. Trenden må vara bokhandels räddning, men ingen kan vara inne utan ansträngning.

ROLF HAGLUND

Årets bok

BT:s kritiker väljer

BOOK OF JAPAN

Författare: MOMUS

Årets läsoplevelse för mig är *Book of Japans* av Momus. Ramberättelsen är den att tolv shetlandsbor som gjort sig skyldiga till att ha klättrat in i kor efter att de kalvat förklarar sitt till synes perversa beteende med att det nått fram till framtida versioner av Japan på detta vis. Absurt nog avfärdas inte förklaringen utan istället konfronteras de med tolv Japanexperter som nagelfar deras vittnesmål. Det visar sig att ingen har anlänt till ett Japan som är de andras likt. En mystisk munk och ett noteringshäfte hjälper till att komplicera historien ytterligare – utgör de tolv idioterna i själva verket en sekt? Så småningom framkommer att inte heller experterna egentligen kan bevisas ha varit i Japan. Frågan om sanning och vem som har rätt att säga sanningen återkommer sålunda. Vem är idiot och vem är expert? Japan tycks vara en ständigt föränderlig idé om något annorlunda, något som hela tiden måste uppfinnas på nytt – existerar det ens i verkligheten?

KRISTIAN FREDÉN

